

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА  
Факультет психології, соціальної роботи та спеціальної освіти  
Кафедра психології особистості та соціальних практик

**«ЗАТВЕРДЖЕНО»**

Вченою радою Факультету психології,  
соціальної роботи та спеціальної  
освіти

Протокол № 8 від 03.09. 2025 р.

Голова Вченої ради



Наталія КЛІШЕВИЧ

**ПРОГРАМА**  
**АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ**  
**ІЗ СІМЕЙНОЇ ПСИХОЛОГІЇ**

(назва форми підсумкової атестації)

|                     |                                                                  |
|---------------------|------------------------------------------------------------------|
| Галузь знань:       | 05 Соціальні та поведінкові науки                                |
| Спеціальності:      | 053 Психологія<br>(шифр, назва спеціальності)                    |
| рівня вищої освіти: | другого (магістерського)                                         |
| освітньої програми: | 053.00.06 Сімейна психологія<br>(шифр, назва освітньої програми) |

Схвалено на засіданні  
кафедри психології особистості та соціальних  
практик  
Протокол № 13 від 28.08. 2025 р.

Зав. кафедри

Світлана Каліщук

2025-2026 навчальний рік

## Зміст

|                                                                                          |           |
|------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>Пояснювальна записка</b>                                                              | <b>3</b>  |
| <b>Розділ I. Перелік результатів навчання, визначених освітньо-професійною програмою</b> | <b>5</b>  |
| <b>Розділ II. Методика та форма проведення атестаційного екзамену</b>                    | <b>8</b>  |
| <b>Розділ III. Перелік тем (питань), що виносяться на екзамен</b>                        | <b>9</b>  |
| Теорія і практика сучасних психологічних досліджень                                      | 9         |
| Психологія сім'ї                                                                         | 10        |
| Соціально-психологічні технології у роботі із сімейними кризами                          | 11        |
| Психологія материнства і батьківства                                                     | 11        |
| Соціально-психологічний супровід сім'ї у воєнний та післявоєнний час                     | 12        |
| Психотехнології подолання домашнього і гендернозумовленого насильства                    | 13        |
| Психологія сексуальності                                                                 | 13        |
| <b>Розділ IV. Критерії оцінювання</b>                                                    | <b>15</b> |
| <b>Розділ V. Перелік рекомендованих джерел</b>                                           | <b>17</b> |

## ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програму атестаційного екзамену складено відповідно до пункту 6.3 «Положення про організацію освітнього процесу в Київському столичному університеті імені Бориса Грінченка (зі змінами внесеними згідно з рішенням Вченої ради Університету від 26 грудня 2024 року (протокол № 15) введеним в дію наказом від 26.12.2024 № 986), «Положення про порядок створення та організацію роботи Екзаменаційної комісії у Київському столичному університеті імені Бориса Грінченка» (рішення Вченої ради Університету від 25 квітня 2024 року, протокол № 6, введене в дію наказом від 25.04.2024 року № 377), з урахуванням Стандарту вищої освіти за спеціальністю 053 Психологія для другого (магістерського) рівня вищої освіти (наказ МОН № 564 України від 24.04.2019 р. та введений в дію з 2019-2020 н.р., затвердженої рішенням Вченої ради університету 25 квітня 2024 року, протокол № 6 та введено у дію 01.09.2024 р. наказом в.о. ректора від 25.04.2024 р. № 391.

Атестація здобувачів вищої освіти зі спеціальності 053 Психологія за освітньо-професійною програмою 053.00.06 Сімейна психологія проводиться після завершення навчання за другим освітнім ступенем «магістр» з метою визначення відповідності результатів навчання здобувачів вищої освіти вимогам освітньої програми та професійної готовності майбутніх фахівців до виконання своїх професійних обов'язків. Специфіка підготовки магістрів ґрунтується на інтеграції навчальних програм, спрямованих на забезпечення високої ефективності майбутньої професійної діяльності у всіх сферах соціальної практики в силу дифузної наскрізної специфіки сімейної ролі особистості як члена сімейної системи незалежно від її роду діяльності і стратегії життя.

Атестація здійснюється екзаменаційною комісією (ЕК). До компетенції ЕК належить:

- перевірити та оцінити якість теоретичної та професійно-практичної підготовки випускників, встановити її відповідність вимогам ОПП підготовки випускника другого (магістерського) рівня вищої освіти;
- за результатами атестації прийняти рішення про присудження здобувачам відповідного ступеня вищої освіти та видачу/відмову у видачі випускникам дипломів (звичайних або з відзнакою);
- проаналізувати якість освітньої діяльності в університеті та розробити пропозиції щодо подальшого поліпшення якості підготовки фахівців зі психології, зокрема у галузі сімейної психології.

Програма атестаційного екзамену зі сімейної психології передбачає дотримання співвідношення теоретичного компонента, що проявляється у визначенні рівня сформованості базових знань та уявлень у галузі методологічних засад психології, психології сім'ї, психологія материнства і батьківства, психологія сексуальності та прикладного компонента у галузі соціально-психологічних технологій у роботі із сімейними кризами, психотехнологій подолання домашнього і гендернозумовленого насильства,

соціально-психологічно супроводу сім'ї у воєнний та післявоєнний час, що передбачає володіння уміннями і навичками надання психологічної допомоги членам родини задля гармонійного розвитку особистості дитини і дорослого, їх психологічної стійкості у кризових умовах, задля соціально-економічної стабільності розвитку громади, регіону, країни на основі кращих вітчизняних та світових практик.

Атестація випускників другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 053 Психологія освітньо-професійної програми 053.00.06 Сімейна психологія проводиться у формі тестування.

Оцінювання результатів складання атестаційного екзамену здійснюється за 100-бальною шкалою оцінювання Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи оцінок: «A», «B», «C», «D», «E», «FX», «F»). Виконання всіх екзаменаційних завдань з атестаційного екзамену є обов'язковим. Рішення ЕК про оцінку результатів складання екзамену приймається на закритому засіданні комісії відкритим голосуванням звичайною більшістю голосів членів комісії, які брали участь у її засіданні. За однакової кількості голосів Голова комісії має вирішальний голос. Перескладання екзамену з метою підвищення оцінки не дозволяється. Здобувач вищої освіти, який не склав атестаційний екзамен, або не з'явився на нього без поважних причин, наказом Ректора відраховується з університету як такий, що не пройшов атестації.

## РОЗДІЛ І

### ПЕРЕЛІК РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ, ВИЗНАЧЕНИХ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЮ ПРОГРАМОЮ

Головним завданням екзамену є перевірка сформованості загальних і фахових компетентностей, а також результатів навчання студентів відповідно до освітньо-професійної програми 053.00.06 Сімейна психологія, затвердженої рішенням Вченої ради університету 25 квітня 2024 року, протокол № 6 та введено у дію 01.09.2024 р. наказом в.о. ректора від 25.04.2024 р. № 391, і навчального плану за визначеними критеріями.

Метою атестаційного екзамену є перевірка рівня сформованості у студентів таких компетентностей:

**ЗК1.** Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

**ЗК2.** Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

**ЗК3.** Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

**ЗК4.** Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

**ЗК5.** Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

**ЗК6.** Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

**ЗК7.** Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

**ЗК8.** Здатність розробляти та управляти проєктами.

**ЗК9.** Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

**ЗК10.** Здатність спілкуватися іноземною мовою.

**СК1.** Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та/або практики.

**СК2.** Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження з елементами наукової новизни та/або практичної значущості.

**СК3.** Здатність обирати і застосувати валідні та надійні методи наукового дослідження та/або доказові методики і техніки практичної діяльності.

**СК4.** Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну та іншу залежно від спеціалізації) з використанням науково верифікованих методів та технік.

**СК5.** Здатність організовувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології.

**СК6.** Здатність ефективно взаємодіяти з колегами в моно- та мультидисциплінарних командах.

**СК7.** Здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності.

**СК8.** Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію.

**СК9.** Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями. **СК10.** Здатність

розробляти та впроваджувати інноваційні методи психологічної допомоги клієнтам у складних життєвих ситуаціях.

**СКy11.** Здатність визначати вид психологічної допомоги: психоедукація, консультування, психокорекція, психотерапія, тренінги в залежності від заявленого запиту і психологічного завдання (в тому числі в умовах війни).

**СКy12.** Здатність вибудовувати оптимальну схему сімейної консультації у кожному випадку психологічної допомоги.

**СКy13.** Здатність розробляти та застосовувати превентивні та корекційні програми опанування нормативним і ненормативними сімейними кризами.

**СКy14.** Здатність до рефлексії власної особистісної (родинної) історії і її впливу на фахову діяльність.

**РН1.** Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

**РН2.** Вміти організовувати та проводити психологічне дослідження із застосуванням валідних і надійних методів.

**РН3.** Узагальнювати емпіричні дані та формулювати теоретичні висновки.

**РН4.** Робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій.

**РН5.** Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.

**РН6.** Розробляти просвітницькі матеріали та освітні програми, впроваджувати їх, отримувати зворотній зв'язок, оцінювати якість.

**РН7.** Доступно і аргументовано представляти результати досліджень у писемній та усній формах, брати участь у фахових дискусіях.

**РН8.** Оцінювати ступінь складності завдань діяльності та приймати рішення про звернення за допомогою або підвищення кваліфікації.

**РН9.** Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.

**РН10.** Здійснювати аналітичний пошук відповідної до сформульованої проблеми наукової інформації та оцінювати її за критеріями адекватності.

**РН11.** Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності.

**РНy12.** Інтегрувати іноземну мову в створення новітніх моделей та алгоритмів, які можуть бути однозначно й аргументовано використані в теоретичній та практичній психології.

**РНy13.** Диференціювати види сімейних криз, їх причини і наслідки, прогнозувати сценарії поведінки членів сім'ї, що переживає кризу (в тому числі в умовах війни).

**РНУ14.** Здійснювати психологічне втручання з використанням методів інформаційного, проблемо-центрованого, особистісно-центрованого, рішення-центрованого, смисло-центрованого підходів.

**РНУ15.** Надавати кваліфіковану психологічну допомогу особистості у кризовому стані для активізації ресурсів її життєстійкості (в тому числі в умовах війни).

## РОЗДІЛ II

### МЕТОДИКА ТА ФОРМА ПРОВЕДЕННЯ АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

Отримання другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 053 Психологія, освітньо-професійною програмою 053.00.06 Сімейна психологія базується на визначенні рівня підготовки випускників із дисциплін циклу з формування фахових компетентностей відповідного навчального плану.

Чинним навчальним планом передбачена така форма атестації здобувачів вищої освіти:

| Спеціальність, освітній рівень                                                                                               | Форма державної атестації                      |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------|
| 053 Психологія<br>Освітньо-професійна програма 053.00.06<br>Сімейна психологія<br>другий (магістерський) рівень вищої освіти | Атестаційний екзамен із<br>Сімейної психології |

Питання до атестаційного екзамену із сімейної психології відповідають змісту робочих програм навчальних дисциплін, які виносяться на атестацію.

На атестаційний екзамен із сімейної психології виноситься зміст таких навчальних дисциплін:

- «Теорія і практика сучасних психологічних досліджень»;
- «Психологія сім'ї»;
- «Соціально-психологічні технології у роботі із сімейними кризами»;
- «Психологія материнства і батьківства»;
- «Соціально-психологічний супровід сім'ї у воєнний та післявоєнний час»;
- «Психотехнології подолання домашнього і гендернозумовленого насильства»;
- «Психологія сексуальності».

**Форма проведення** – тестування, запитання-есе на вирішення ситуаційного завдання.

**Тривалість екзамену** – 1 год. 20 хв.



## РОЗДІЛ III

### ПЕРЕЛІК ТЕМ (ПИТАНЬ), ЩО ВИНОСЯТЬСЯ НА АТЕСТАЦІЙНИЙ ЕКЗАМЕН ІЗ СІМЕЙНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

#### ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА СУЧАСНИХ ПСИХОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Філософія психології як її методологічний каркас. Предметна парадигма в психології. Суб'єктивно-генетичний принцип у психології. Психічне як особливий вид діяльності людини. Психічна діяльність як форма перетворення, творчості, відображення і саморегуляції. Генетичний ракурс психологічних досліджень особистості. Дослідження витоків, структурних компонентів та внутрішнього світу особистості. Складові предмету генетичної психології: дійсність; система задач; різні наукові описи дійсності; дослідницькі засоби; продукт дослідження – технологічні рекомендації. Аксіологічний підхід у психологічних дослідженнях особистості.

Три рівні логіко-предметної операціоналізації категорії «свідомість»: семіотичний, загально-психологічний і теоретико-психологічний. Генетико-модельючий підхід до аналізу свідомості. Фрагмент дійсності. Соціальний та діяльнісно опосередкований генезис свідомості. Об'єктивний підхід до трактування свідомості: нейрофізіологічний ракурс. Квантовий і системний дискурси дослідження свідомості. Свідомість як розрізнення та вибір класичних альтернативних реальностей. Аналіз феномену «свідомості» у дослідницькому просторі системної парадигми. Атрибути свідомості як системи: відкритість, емерджентність, цілісність, динамічну якість, саморегуляцію, автопоезний рух, смислові зв'язки елементів, спрямованість змін: урівноважуючий та підсилюючий контури зв'язку елементів. Процесуальність свідомості у безперервному співвіднесенні «Я» зі «Світом». Психологічні парадигмальні призми: концептуальний рівень дослідження свідомості особистості.

Експериментальна (пояснювальна) парадигма психологічних досліджень. Переваги й обмеження пояснювальної парадигми. Людина як об'єкт дослідження у природничо-науковій методології. Діагностика як процедура забезпечення константності і незалежності предмету дослідження від ситуації експерименту, поведінки досліджуваного та стану експериментатора.

Феноменологічна (експірієнтальна, розуміюча) парадигма психологічних досліджень. Рефлексивний, дескриптивний, діалогічний, наративний підходи до вивчення людських феноменів. Якісні дослідження у психології. Методи неструктурованого інтерв'ю, включених польових спостережень, якісного аналізу даних, аналізу документів і літератури, дослідження рефлексій. Обмеження феноменологічних досліджень. Гуманістична парадигма психологічних досліджень.

Проблеми дослідження мотивації особистості. Параметри оцінки індивідуальної дії. Мотивація, спонукання, мотив, мотивування як механізми регуляції поведінки. Потреби як джерел мотивації. Діалектика зовнішньої та внутрішньої регуляції поведінки. Мотиваційні явища як об'єкт дослідження.

Індикатори мотивації. Методи дослідження мотиваційної сфери особистості. Шість основних проблем дослідження мотивації (Г. Гекхаузен). Мотивація у теоріях властивостей (Г. Олпорт, Р. Кеттелл, Г. Мюррей, А. Маслоу). Дослідження соціальної поведінки особистості.

Вчинок і моральна творчість особистості як механізми психічного розвитку. Теорія вчинку В.А. Роменця. Логічна структура вчинку. Етичний зміст вчинку. Механізм учинку як механізм розвитку. Ситуаційні детермінанти поведінки.

## **ПСИХОЛОГІЯ СІМ'Ї**

Сімейна психологія як наукова галузь та навчальна дисципліна. Мета і завдання психології сім'ї як навчальної дисципліни, її зміст. Місце сімейної психології в системі психологічного знання. Поняття сім'ї та шлюбу в психології. Специфіка шлюбу як суспільної формації. Типові форми шлюбно-сімейних відносин. Предмет, завдання та міжпредметні зв'язки психології сім'ї. Поняття шлюбу та сім'ї, їх диференціація. Основні історичні етапи становлення сім'ї та сучасні тенденції її розвитку. Витоки та тенденції розвитку сім'ї у сучасному світі. Типологія сучасної сім'ї: альтернативні підходи. Ознаки психологічно здорової сім'ї. Типові етапи розвитку сім'ї та її психологічні завдання на етапах життєвого циклу. Трактатування поняття життєвого циклу сім'ї, релятивність його суті. Етапи родинного життєвого циклу, їх специфіка та типові проблеми. Типові сценарії формування шлюбної пари. Зміст теорій вибору шлюбного партнера. Характеристика типових стереотипів вибору шлюбного партнера. Якості чоловіків/жінок, сприятливі та несприятливі для подружнього життя. Одруження і стадія без дітей. Молода сім'я з маленькими дітьми. Сім'я середнього віку з школярами. Сім'я зрілого віку, яку залишають діти. Старіюча сім'я. Завершальна стадія життєвого циклу родини. Функціонально-рольова структура сім'ї. Характеристика функцій сім'ї. Структура сім'ї та її компоненти. Характеристика формальних і неформальних сімейних ролей. Механізми формування шлюбної пари. Типові стереотипи вибору шлюбного партнера. Види мотивів одруження. Рівні, умови та ознаки первинної подружньої адаптації. Реалізація побутово-економічної функції у молодій сім'ї. Взаємини молодого подружжя з батьками. Проблема подружньої дезадаптації. Подружня сумісність і несумісність, їх зміст. Поняття шлюбного потенціалу, його чинники. Чинники успішного шлюбу. Задоволеність шлюбом як показник його успішності. Динаміка емоційних взаємин у шлюбі. Причини та ознаки вторинної шлюбної адаптації. Типові причини подружніх конфліктів. Типові причини батьківсько-дитячих конфліктів. Способи реагування у сімейному конфлікті та їх наслідки. Прощення як спосіб реагування у сімейному конфлікті. Поняття подружньої зради, її причини та вплив на сімейні стосунки. Розлучення, його причини, форми, стадії та наслідки. Чинники, різновиди та типові психологічні проблеми повторних шлюбів.

## **СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ У РОБОТІ ІЗ СІМЕЙНИМИ КРИЗАМИ**

Поняття «нормативна криза», «сімейна нормативна криза». Психологічні особливості нормативних сімейних криз. Проблеми сучасної молоді української

сім'ї. Вивчення сімейної історії. Загальні принципи, напрямки і види надання психологічної допомоги сім'ї, яка зазнала кризи. Діагностика подружніх взаємовідносин. Критерії діагностики сімейної кризи. Діагностика емоційного стану членів сім'ї. Поняття про нормативні сімейні кризи. Шість нормативних сімейних криз. Особливості повторних шлюбів. Детермінанти виникнення ненормативних криз у сім'ї. Усвідомлення партнерами кризової ситуації. Види ненормативних криз за історичним викладом. Зрада одного (або обох) подружжя. Домашнє насильство. Розлучення. Усиновлення або опікунство. Важка хвороба. Інцест. Смерть члена сім'ї. Соціально-психологічна допомога та підтримка сім'ї у кризах. Технології роботи з ненормативними кризами. Особливості соціально-психологічної роботи з ненормативними кризами. Етика сімейних відносин в терапії. Професійні принципи роботи психолога-консультанта. Етична поведінка надавача терапевтичних послуг. Повага, компетентність, відповідальність, доброчесність у терапевтичній діяльності. Автономність клієнта. Відносини з клієнтами. Професійний вплив та перевага у стосунках. Цінності клієнта. Терапевтичні кордони. План консультування та терапії. Правові засади терапії сім'ї. Класифікація терапевтичних технік у підтримці сім'ї. Діагностичні алгоритми у підтримці сім'ї.

## **ПСИХОЛОГІЯ МАТЕРИНСТВА І БАТЬКІВСТВА**

Культурно-історичні аспекти материнства. Біологічні та психологічні аспекти материнства. Материнство як специфічне новоутворення самосвідомості. Структура та зміст материнства. Модель материнства: структура, зміст, онтогенез. Функції матері на різних етапах розвитку дитини. Типології матерів з позиції їхнього впливу на емоційну сферу, когнітивний розвиток та соціальну адаптацію дитини. Вплив стилю виховання на формування майбутнього дорослого. Особливості розвитку материнської сфери в сучасних умовах.

Соціокультурна динаміка феномену батьківства. Феномен батьківства в сучасній родині. Структура батьківства як системного феномену: ціннісні орієнтації подружжя, батьківські установки та очікування, батьківське ставлення, батьківські почуття, батьківські позиції, батьківська відповідальність та стиль сімейного виховання. Когнітивна, емоційна та поведінкова складові батьківства. Фактори, що впливають на формування батьківства. Еволюція та специфіки ролі батька в контексті динамічного процесу становлення сім'ї, починаючи від етапу її формування (дошлюбний період, народження дитини) до більш пізніх стадій життєвого циклу. Сучасні зміни у традиційних уявленнях про батьківство та виклики, з якими стикаються батьки у сучасному суспільстві. Значення активної та усвідомленої участі батька для повноцінного функціонування та розвитку всієї сімейної системи. Види порушень процесу формування материнства і батьківства. Внутрішні чинники становлення девіантного материнства та батьківства. Проблеми проходження стадій становлення материнства і батьківства. Зовнішні чинники, що ускладнюють становлення материнства та батьківства: негативний досвід взаємодії з власними батьками, відсутність теплового емоційного контакту з ними; наявність невдалого досвіду.

Системний психологічний супровід батьківства. Основні цілі та завдання

супроводу, що включають профілактику психологічних труднощів, надання підтримки у кризових ситуаціях, розвиток батьківських компетенцій та гармонізацію сімейних стосунків. Методи та форми психологічної допомоги: індивідуальне консультування, психологічна просвіта, тренінги для батьків, робота з особливими категоріями сімей. Сутність та ознаки усвідомленого батьківства. Структура усвідомленого батьківства. Теоретичні моделі психологічної готовності до материнства та батьківства. Особливості формування культури поведінки й спілкування між батьками та батьками і дітьми. Практичні підходи до розвитку у батьків здатності до саморефлексії, емоційної регуляції, емпатії та активного слухання. Методи розвитку навичок конструктивної комунікації в сім'ї, встановлення здорових меж, вирішення конфліктів та створення підтримуючого середовища для розвитку дитини. Формування різних аспектів усвідомленості: вміння розпізнавати власні емоції та потреби, потреби дитини.

## **СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД СІМ'Ї У ВОЄННИЙ ТА ПІСЛЯВОЄННИЙ ЧАС**

Загальна характеристика поняття соціально-психологічного супроводу. Основні наукові підходи до поняття психологічного супроводу. Завдання психологічного супроводу. Етапи та принципи соціально-психологічного супроводу. Моделі соціально-психологічного супроводу. Сім'я як об'єкт соціально-психологічного супроводу. Сімейні підсистеми як локуси уваги соціально-психологічного супроводу: сім'я, шлюбна підсистема, батьківська підсистема, дитяча підсистема, типологія сімей, життєвий цикл сім'ї. Принципи побудови програми соціально-психологічного супроводу. Соціально-психологічні проблеми сім'ї в умовах війни. Особливості функціонування української родини у період війни. Причини, що провокують проблеми сімейного життя під час війни. Психотравмуючі сімейно-обумовлені переживання як наслідок дестабілізуючого впливу війни: глобальна сімейна незадоволеність, «сімейна тривога», сімейно-обумовлена нервово-психічна та фізична напруга, стан провини, стрес. Соціально-психологічний супровід сім'ї в кризовій ситуації. Чинники, ресурси та умови соціально-психологічного супроводу ветеранів та членів їхніх родин.

Соціально-психологічний супровід подружньої підсистеми. Загальна характеристика подружньої підсистеми. Функціонування подружжя та задоволення особистих потреб чоловіка та дружини. Проблеми функціонування шлюбної підсистеми в умовах війни. Ключові аспекти стабільності шлюбу в умовах війни.

Соціально-психологічний супровід батьківства в умовах війни. Основні принципи соціально-психологічного супроводу батьківства. Системний підхід до психологічного супроводу батьківства. Компетентнісний підхід при розробці соціально-психологічного супроводу батьківства. Предметне поле соціально-психологічного супроводу батьківства: батьківство, батьківські компетентності, батьківська відповідальність, репродуктивні установки. Напрямки психопрофілактичної роботи з батьками в умовах війни.

Соціально-психологічний супровід дітей, що постраждали внаслідок війни. Психологічний супровід дітей, що постраждали внаслідок військового конфлікту. Особливості соціально-психологічної адаптації внутрішньо переміщених дітей в умовах навчального закладу. Формування просоціальних навичок у внутрішньо переміщених дітей з проблемами у поведінці. Прийоми психологічної підтримки дітей та підлітків в умовах війни.

## **ПСИХОТЕХНОЛОГІЇ ПОДОЛАННЯ ДОМАШНЬОГО І ГЕНДЕРНОЗУМОВЛЕНОГО НАСИЛЬСТВА**

Сутність і специфіка насильства на міжпарадигмальному рівні. Гендерні аспекти, їхній взаємозв'язок із насильством. Домашнє насильство як найпоширеніший різновид ГЗН. Цикл насильства. Трикутник Карпмана. Основні форми домашнього та гендерно зумовленого насильства. Онтологічні складові фізичного та економічного насильства. Психологічні особливості агресивної поведінки. Причини та індикатори фізичного насильства. Причини та індикатори економічного насильства. Особливості прояву фізичного та економічного насильства в умовах війни. Феномен аб'юзера в сучасних психологічних дослідженнях. Психологічний аб'юз та поганий настрій. Психологічні риси аб'юзера та ситуації насильства. Ознаки аб'юзу в відносинах. Мобінг як ризик психологічного насильства у ситуаціях соціальної взаємодії. Газлайтинг як різновид психологічного насильства над жінками. Шкільний булінг як різновид суспільної агресії. Кетколінг як різновид вуличного гарасменту (домагання). Соціально-психологічні чинники психологічного насильства у подружніх стосунках. Прояви психологічного насильства в умовах війни.

Психологічні механізми посягання на сексуальну недоторканість особистості. Сексуальна агресія та сексуальне насильство. Сексуальне зловживання дитиною. Сексуальне насильство в родині. Чинники сексуального насильства. Комерційна сексуальна експлуатація дитини. Ознаки та форми сексуального насильства. Психологічні особливості секстингу, грумінгу та хепіслеппінгу. Сексуальне насильство в умовах воєнного стану. Проблема психологічної безпеки та захисту особистості від домашнього та ГЗН. Психологічний аналіз понять «безпека», «фізичний комфорт», «психологічний комфорт», «соціальний комфорт», «культура безпеки», «аналіз ризиків» у соціально-психологічному вимірі. Парадигми безпеки у світоглядному вимірі. Безпека як індивідуально-психологічна властивість людини. Культура безпеки та проблема запобігання домашньому та ГЗН.

## **ПСИХОЛОГІЯ СЕКСУАЛЬНОСТІ**

Психологія сексуальності як наука. Предмет і завдання психології сексуальності. Історія розвитку ідей у галузі психології сексуальності. Еволюція наукових поглядів на поняття «секс» та «сексуальність». Методи психологічного дослідження сексуальності. Сексуальність як предмет наукового дослідження Е.

Берна. Любов та сексуальність у вченні Е. Фрома. Вчення про сексуальність З. Фрейда та М. Кляйна. Моделі й концепції сексуальності. Біопсихологічна теорія інстинктів. Психодинамічна теорія. З. Фрейд. Теорія обумовлення і соціального навічання. Теорія розвитку та універсальна теоретична модель психосексуального розвитку. Сучасна концепція психосексуального розвитку. Сексуальність як специфічна форма комунікації. Секс як засіб маніпулювання. Статеворольова сексуалізація. Сексуальна соціалізація особистості.

Витоки дослідження сексуальності чоловіків та жінок. Рушійні сили чоловічої сексуальності. Фактори жіночої сексуальності. Гендерні аспекти ставлення до сексу. Форми сексуальної зацікавленості чоловіків та жінок. Співвідношення понять лібідо, сексуальність, маскуліність (феміність) та сексуальна поведінка. Вікові особливості сексуальної поведінки. Загальне поняття про психоедукацію з питань сексу та статі. Сексуальна просвіта, сексуальне виховання, психологічне консультування з питань сексуальності та інтимної близькості. Особливості психоедукаційної роботи з питань сексуальності, сексу та статі.

## РОЗДІЛ IV

### КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Тест розміщено в системі електронного навчання Київського столичного університету імені Бориса Грінченка. Тест складається з 30 запитань-тестів різного ступеня складності та 1 запитання-есе (ситуаційне завдання).

Правильна відповідь оцінюється залежно від рівня складності запитання, а саме:

запитання рівня А – 15 простих запитань (багатоваріантне питання, де необхідно обрати правильну відповідь), за кожную правильну відповідь студент отримує 1 бал;

запитання рівня Б – 15 запитань середнього рівня складності (встановлення відповідності запропонованих наборів тверджень, встановлення послідовності, коротка відповідь), за кожную правильну відповідь студент отримує 3 бали;

запитання рівня В – запитання, що передбачає написання есе (складне, пошукове запитання практико-орієнтованого спрямування), за відповідь здобувач може отримати від 0 до 40 балів.

У відповіді студента на запитання рівня В оцінюються такі критерії:

| Критерії оцінювання                                                             | Вищий стандарт                                                                                                  | Відповідає стандартам                                                                                         | Наближення до стандартів                                                                                     | Ниже стандартів                                                                                                   |
|---------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Критерії оцінювання практичного завдання</b>                                 |                                                                                                                 |                                                                                                               |                                                                                                              |                                                                                                                   |
| <b>Розкриття цілей і змісту завдання</b>                                        | Творчо та креативно розкрито цілі і зміст стратегій надання психологічної допомоги                              | У повному обсязі розкрито цілі і зміст стратегії надання психологічної допомоги                               | Цілі і зміст стратегії надання психологічної допомоги розкрито не в повному обсязі.                          | Неправильно розкрито цілі і зміст стратегії надання психологічної допомоги                                        |
| <i>Бали</i>                                                                     | 10-9                                                                                                            | 8-6                                                                                                           | 5-3                                                                                                          | 2-0                                                                                                               |
| <b>Експертність</b>                                                             | Демонструє достатнє розуміння методичної та технологічної грамотності у складанні алгоритму консультативних дій | Демонструє хороше розуміння методичної та технологічної грамотності у складанні алгоритму консультативних дій | Демонструє добре розуміння методичної та технологічної грамотності у складанні алгоритму консультативних дій | Демонструє недостатнє розуміння методичної та технологічної грамотності у складанні алгоритму консультативних дій |
| <i>Бали</i>                                                                     | 10-9                                                                                                            | 8-6                                                                                                           | 5-3                                                                                                          | 2-0                                                                                                               |
| <b>Обґрунтованість та аргументованість вибору стратегії консультативних дій</b> | Демонструє високий рівень обґрунтованості та аргументованості вибору стратегії консультативних дій              | Демонструє достатній рівень обґрунтованості та аргументованості вибору стратегії консультативних дій          | Демонструє середній рівень обґрунтованості та аргументованості вибору стратегії консультативних дій          | Демонструє на низькому рівні обґрунтованість та аргументованість вибору стратегії консультативних дій             |
| <i>Бали</i>                                                                     | 10-9                                                                                                            | 8-6                                                                                                           | 5-3                                                                                                          | 2-0                                                                                                               |

|                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                              |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Якість представлення виконаного завдання, вживання правильної сучасної професійної лексики</b> | Здобувач впевнено і ефективно презентує зміст завдання, вживає правильну сучасну професійну лексику, дає повні розгорнуті відповіді на уточнюючі запитання екзаменаторів за змістом практичного завдання. | Здобувач достатньо впевнено презентує зміст завдання, загалом вживає правильну сучасну професійну лексику, дає достатньо повні розгорнуті відповіді на уточнюючі запитання екзаменаторів за змістом практичного завдання. | Здобувач не впевнено презентує зміст завдання, у відповіді наявні поодинокі випадки вживання неправильної професійної лексики, дає неповні відповіді на уточнюючі запитання екзаменаторів за змістом практичного завдання. | Здобувач не впевнено презентує зміст завдання, у відповіді наявне вживання неправильної професійної лексики, дає неправильні відповіді на уточнюючі запитання екзаменаторів за змістом практичного завдання. |
| <i>Бали</i>                                                                                       | 10-9                                                                                                                                                                                                      | 8-6                                                                                                                                                                                                                       | 5-3                                                                                                                                                                                                                        | 2-0                                                                                                                                                                                                          |
| <b>Всього: max 40 балів</b>                                                                       |                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                              |

Питання для тесту обираються через «Випадкове питання» з усіх предметів, які входять до програми екзамену.

Оцінка за тест може складати від 0 (min) балів до 100 (max) балів.

Оцінювання результатів складання атестаційного екзамену здійснюється за 100-бальною шкалою оцінювання та відповідною рейтинговою оцінкою:

| <b>Рейтингова оцінка</b> | <b>Оцінка за 100-бальною шкалою</b> | <b>Значення оцінки</b>                                                                                                                                                  |
|--------------------------|-------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>A</b>                 | <b>90-100</b> балів                 | <b>Відмінно</b> – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з, можливими, незначними недоліками                                                    |
| <b>B</b>                 | <b>82-89</b> балів                  | <b>Дуже добре</b> – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок                                                |
| <b>C</b>                 | <b>75-81</b> балів                  | <b>Добре</b> – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок                                                                                       |
| <b>D</b>                 | <b>69-74</b> балів                  | <b>Задовільно</b> – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності                        |
| <b>E</b>                 | <b>60-68</b> балів                  | <b>Достатньо</b> – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)                                                                                                  |
| <b>FX</b>                | <b>35-59</b> балів                  | <b>Незадовільно з можливістю повторного складання</b> – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання |
| <b>F</b>                 | <b>1-34</b> балів                   | <b>Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу</b> – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни                           |



## РОЗДІЛ V ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

### ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА СУЧАСНИХ ПСИХОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

1. Бочелюк В.Й. (2024). *Методика та організація наукових досліджень у психології*. Київ: КНТ, 284.
2. Булавинець В.М. (2023) *Методологія наукових досліджень: підручник*. 2-ге вид., переробл. і доповн. Харків: Право, 488 с.
3. Ладанюк А.П., Власенко Л.О., Кишенько В.Д. (2021). *Методологія наукових досліджень: підручник*. Київ: Ліра-К. 352 с. ISBN:978-617-7605-37-8.
4. Каліщук С.М. (2020). *Гене́за смислової архітектоніки свідомості майбутніх психологів-консультантів: монографія*. Львів: Сполом, 462.
5. Каліщук С.М. (2022). *Ресурсна матриця психолога-консультанта у подіях війни. Монографія*. Київ: МайстерКниг, 112.
6. Каліщук С.М. (2024). *Ціннісно-рольовий компонент професійного становлення особистості: діагностика & тренінговий розвиток: монограф*. Київ: Яроченко Я.В., 256 с.
7. Мокін, Б.І. (2023). *Методологія та організація наукових досліджень : підручник – вид. 3-є, змін. та доп.* Вінниця: ВНТУ, 231 с.
8. Bray B.(2021). Crisis counseling: A blend of safety and compassion. *American Counseling Association: Counseling Today*. <https://ct.counseling.org/2021/07/crisis-counseling-a-blend-of-safety-and-compassion>.

### ПСИХОЛОГІЯ СІМ'Ї

1. Психологія сім'ї: підручник. За ред. В.М. Поліщука. Суми : Університетська книга, 2023. 281 с.
2. Седих К.В. Психологія сім'ї : навч. посіб. Київ : Академія, 2023. 191 с.
3. Столярчук О.А. Психологія сучасної сім'ї : навч. посіб. Кременчук : ПП Щербатих О.В., 2015.136 с.
4. Федоренко Р.П. Психологія сім'ї: навч. посіб. Луцьк : Вежа-Друк, 2021. 364 с.
5. Capuzzi D., Stauffer M. D. *Foundations of Couples, Marriage, and Family Counseling*. Hoboken: John Wiley & Sons. 2021. 464 p.

### СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ У РОБОТІ ІЗ СІМЕЙНИМИ КРИЗАМИ

1. Каліщук С.М. (2023). *Психотехніки кризового консультування: моделі, алгоритми, вправи, приклади: навчальний посібник*. Київ: МайстерКниг, 368 с.
2. *Психологія сім'ї: підручник* / за ред. В. М. Поліщука. (2021). Суми: Університетська книга, 248 с.
3. Федоренко Р. П. (2021). *Психологія сім'ї: навч. посіб.* Вид. 2-ге, змін. та

доповн. Луцьк: Вежа-Друк, 480 с.

4. Рихальська О. (2025). *Психологія під час війни*. Київ: Артіль, 88.

### ПСИХОЛОГІЯ МАТЕРИНСТВА І БАТЬКІВСТВА

1. *Батьківство без стресу: посібник для спеціалістів* / за ред. Т. Журавель, Л. Мельник, Г. Романюк та ін. (2022). Київ: ВГЦ «Волонтер», 76 с.
2. Біла І.М. (2021). *Відповідальне батьківство: соціально-психологічні аспекти*. Запоріжжя: Гельветика, 278 с.
3. Булатевич Н.М. (2021). *Пренатальна психологія та психологія батьківства: методичні рекомендації до вивчення навчальної дисципліни*. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 40 с.
4. Мушкевич М.І. (2022). *Психологічний супровід сім'ї: навчально-методичні рекомендації*. Луцьк: Вежа Друк, 88 с.
5. Психологічна допомога дитині та сім'ї: практикум. / За ред. Л. Магдисюк, М. Замелюк, О. Беспарточна, Н. Борбич. (2022). Луцьк: Вежа-Друк, 280 с.

### СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД СІМ'Ї У ВОЄННИЙ ТА ПІСЛЯВОЄННИЙ ЧАС

1. Голова Н.І. (2023). Соціально-психологічний супровід сімей із статусом ВПО. Рекомендовано до друку вченою радою Житомирського державного університету імені Івана Франка (протокол № 10 від «26» травня 2023 року), 316.
2. Ломакін, Г. (2024). Система соціально-психологічного супроводу людей, що зазнали наслідків травм війни. *Psychosomatic Medicine and General Practice*, 9(2). <https://dev-ojs.e-medjournal.com/index.php/psp/article/view/508>
3. Мальцева О., & Заїка О. (2024). Соціально-психологічний супровід дітей, які перебували в зоні збройного конфлікту. *Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія: Соціально-гуманітарні науки та публічне адміністрування*, 1(12).
4. Мушкевич М.І. (2022). Теорія і практика психологічного консультування сімей. DOI: <https://doi.org/10.29038/2227-1376-2022-39-mus>
5. Способи підвищення соціально-адаптивних можливостей людини в умовах переживання наслідків травматичних подій : методичні рекомендації. URL: <https://ispp.org.ua/2020/05/25/sposobi-pidvishhennya-socialno-adaptivnix-mozhливостей-lyudini-v-umovax-perezhivannya-naslidkiv-travmatichnix-podij>
6. Сьорак А.М. (2024). Соціально-психологічний супровід дітей, батьки яких є учасниками бойових дій (Doctoral dissertation, Тернопіль, ЗУНУ).
7. Титаренко Т.М. (2022). Соціально-психологічний супровід постраждалих унаслідок травматизації: євроінтеграційні перспективи. *Проблеми політичної психології*, 11(25), 7-23.
8. Як допомогти особистості в період переходу від війни до миру: соціальнопсихологічний супровід : практичний посібник / за наук. ред.

Т.М. Титаренко, М.С. Дворник. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2022. 154 с.

## ПСИХОТЕХНОЛОГІЇ ПОДОЛАННЯ ДОМАШНЬОГО І ГЕНДЕРНОЗУМОВЛЕНОГО НАСИЛЬСТВА

1. Мілорадова Н. Загальна характеристика феноменів домашнього насильства. *Теоретичні і прикладні проблеми психології та соціальної роботи: збірник наукових праць Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. (2021). Сєвєродонецьк: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 3 (56). 2. 195–207.*
2. Плетенець В.М. (2023). Сексуальне насильство в умовах воєнного стану в Україні: становище й шляхи підвищення ефективності його виявлення. *Вісник Луганського навчально-наукового інституту імені Е.О. Дідоренка, (2), 227–237.* <https://doi.org/10.33766/2524-0323.98.227-237>. URL: <https://luhbulletin.dnuvs.ukr.education/index.php/main/article/view/90>
3. Політова А.С. (2023). Форми гендерно зумовленого насильства в умовах збройного конфлікту (воєнного стану). *Аналітичне-порівняльне правознавство. Ужгород: УжНУ, 2. 307-311.* URL <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/282226/276416>
4. Цюман Т., & Нагула О. (2021). Психологічна формула безпеки як концентральна основа формування навичок безпечної поведінки особистості. *Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка.*(35 (1), 94–100. <https://doi.org/10.28925/2311-2409.2021.3513>
5. Цюман Т., & Нагула О. (2022). Психолого-педагогічний супровід формування навичок безпечної поведінки дитини (на прикладі онлайн курсу для роботи з дітьми “Я вмію себе захистити”). *Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка.* (36 (2), 114–119. <https://doi.org/10.28925/2311-2409.2021.3615>
5. McLindon El., Brown C., Hegarty K.. (2025). *Development and Validation of the Psychological Abuse in Relationships Scale.* <https://doi.org/10.1177/0886260525132591>
6. Hamel J., Cannon, C.E. B., & Graham-Kevan N. (2024). The consequences of psychological abuse and control in intimate partner relationships. *Traumatology, 30(3), 314–326.* <https://doi.org/10.1037/trm0000449>

## ПСИХОЛОГІЯ СЕКСУАЛЬНОСТІ

1. Власюк С.Р. (2024). Феномен сексуальної ідентичності у зрізі закордонних досліджень. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Психологія, (2), 53-56.* <https://doi.org/10.32782/psy-visnyk/2024.2.10> URL: <http://www.psy-visnyk.uzhnu.uz.ua/index.php/psy/article/view/305>
2. Кононенко А.О. (2023). Сучасні проблеми до вивчення проблеми сексуальності, 2023. URL: <https://journals.onu.in.ua/index.php/psy/article/view/66>
3. Ощипок В. (2021). Сексуальність в контексті Темної тріади особистості:

гендерний аспект. Львів URL: <https://er.ucu.edu.ua/items/aa0c8f8b-98d3-4c87-9d8f-e5550272e8a5>

4. Чорнокульський І.С., Свиридов Д.В. (2024). Роль психологічних факторів у зниженні чоловічої статевої функції. URL: <http://habitus.od.ua/journals/2024/59-2024/35.pdf>
5. Prekatsounaki S., Gijs L., & Enzlin P. (2022). Dyadic sexual desire in romantic relationships: Dyadic interactions influencing a model of dyadic sexual desire. *Archives of Sexual Behavior*, 51 (1), 417–440. DOI: 10.1007/s10508-021-02165-8
6. Zhao C., McNulty J., Turner J., Hicks L., & Meltzer A. (2022). Evidence of a bidirectional association between daily sexual and relationship satisfaction that is moderated by daily stress. *Archives of Sexual Behavior*, 51, 3791–3806. <https://doi.org/10.1007/s10508-022-02399-0>
7. Zhang W. (2022). The Role of Sex in Intimate Relationships: A Study Based on Martin Buber's Intersubjective Theory. *Front. psychol.* 13: 850278. DOI: 10.3389/fpsyg.2022.850278